

COP29: Kənd təsərrüfatında yeni yanaşmalar

Mustafa Kamal

Aqrar sahənin inkişafı təbiətdən, insanların təbiətə münasibətindən çox asılıdır. Ancaq son dövrdə iqlim dəyişmələri, atmosferin çirklənməsi, müharibələr bütün sahələrlə bərabər, aqrar sektora da ziyan vurmaqdadır. Ona görə də ölkəmizdə "yaşıl enerji"yə keçid, "yaşıl kənd təsərrüfatı"na dəstək üçün Dövlət proqramları həyata keçirilir. Xüsusilə "yaşıl kənd təsərrüfatı"na keçid COP29-un proqramında əsas mövzulardan biridir. Belə əhəmiyyətli beynəlxalq tədbirin ölkəmizdə keçirilməsi Azərbaycanın etibarlı tərəfdaş olduğunu bir daha təsdiq edir. Hazırda ölkəmizdə qeyri-neft sektorunun inkişafı ən aktual məsələlərdən biridir və onun önəmli sahəsi olan aqrar sahə özünün yeni inkişaf mərhələsinə qədəm qoyub. Respublikamızda kənd təsərrüfatı sürətlə inkişaf edir, Ümumi Daxili Məhsulda və ixracda payı artır.

Ölkəmizdə kənd təsərrüfatı sahəsində innovasiyaların tətbiqi ilə bağlı çoxsaylı təcrübələr mövcuddur. "Yaşıl kənd təsərrüfatı" təcrübəsinə bir sıra yeni modellər, o cümlədən rəqəmsal kənd təsərrüfatı, orqanik sertifikatlaşma, təbii resurslardan səmərəli istifadə daxildir. Belə ki, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin tabeliyində olan elmi-tədqiqat institutları təcrübə xarakterli, özəl şirkətlər isə kommersiya məqsədli "ağıllı istixana" və "ağıllı bağ"lar qurub, torpaq və su sensorları, "ağıllı" suvarma sistemləri, aqrodronlar, aqrrobotlar, "dəqiq" əkin texnologiyaları tətbiq edilir. Kənd təsərrüfatında innovativ texnologiyaların tətbiqi aqrar sahə haqqında təsəvvürlərin dəyişməsinə səbəb olur və onu daha çox gəlirli, səmərəli bir sahəyə çevirir. Bu gün müasir təsərrüfatlar rəqəmsal texnologiyalarla böyük mənfəət əldə edirlər. Bu texnologiyalar kənd təsərrüfatı məhsul istehsalçılarında dəqiq əkinçiliyin həyata keçirilməsinə, sudan və gübrədən daha səmərəli istifadə etməyə, rəqabətqabiliyyətli məhsul istehsalına, eləcə də ekosistemə mənfi təsirin aradan qaldırılmasına imkan verir.

İstixana qazlarının aradan qaldırılmasına böyük töhfə verə biləcək fəaliyyət həyata keçirmək və beləliklə, bəşəriyyətin iqlim dəyişmələri problemini həll etmək üçün irəli sürülən həllərin tərkib hissəsi məhz kənd təsərrüfatı sahələrinin səmərəli fəaliyyətindən asılıdır. Kənd Təsərrüfatı və Ekologiya və Təbii Sərvətlər nazirlikləri arasında birgə "yaşıl kənd təsərrüfatı"na dəstək verilməsi üçün Fəaliyyət Planı hazırlanıb. Ölkəmizdə kənd təsərrüfatı iqlim dəyişmələri, o cümlədən ekstremal temperaturun artması kimi risklərlə üzləşir. Buna görə də COP29-da ərzaq təhlükəsizliyi və qida məsələləri ilə bağlı çağırış çox vacibdir. Azərbaycanın kənd təsərrüfatında məhsuldarlığı, ərzaq təhlükəsizliyini və kənd icmalarının rifahını yaxşılaşdırmaq əsas məqsəddir. Hazırda iqlim dəyişmələri ilə mübarizədə və ətraf mühitin qorunması məsələlərində sadıqlığını bildirən Prezident İlham Əliyevin 2024-cü ili ölkəmizdə "Yaşıl dünya naminə həmrəylik ili" elan etməsi buna bariz nümunədir.

Dövlət başçısı çıxışlarında qeyd edib ki, qeyri-neft sektorunun inkişafında aqrar sahə mühüm əhəmiyyət daşıyır və onun inkişafı çox vacibdir. Prezident İlham Əliyevin bölgələrə mütəmadi səfərləri görülən işlərin dövlətin diqqət mərkəzində olduğundan xəbər verir və eyni zamanda bu işlərin yüksək səmərəlilik və keyfiyyət göstəricilərinə uyğun həyata keçirilməsi üçün ən güclü stimül rolunu oynayır. Dövlət başçısı səfərləri regional və ölkə əhəmiyyətli obyektlərin açılış və ya təməlqoyma mərasimləri ilə müşayiət olunur. Prezident aprelin 16-da Hacıqabul rayonuna səfəri çərçivəsində yenidən qurulacaq Şirvan suvarma kanalının təməlini qoyub. Dövlət başçısı təməlqoyma mərasimində çıxışı zamanı qeyd edib ki, bu gün bütün dünyada, o cümlədən Azərbaycanda da iqlim dəyişmələri ilə bağlı yaşanan narahatlıqlar ölkənin su ehtiyatlarından maksimum dərəcədə səmərəli davranmaq zərurətini bütün kəskinliyi ilə ortaya qoyur. Hazırda bu vəzifə əsas prioritetlərdən biri kimi müəyyən olunub.

"İqlim dəyişikliyi ilə bağlı dünyada böyük narahatlıq var, o cümlədən Azərbaycanda. Biz indi görürük ki, bu il faktiki olaraq əvvəlki illərdən fərqlənirdi. Bu il kifayət qədər qar, yağış yağmışdır və bizim su hövzələrimizdə, su anbarlarında kifayət qədər su var. Ancaq əvvəlki illərdə biz hər il quraqlıqla üzləşirdik. Bizim dağlarımıza daha az qar yağdı. Çaylarımızda suyun səviyyəsi əvvəlki illərdə aşağı düşürdü, bəzi hallarda əsas çaylarımız quruyurdu. Xəzər dənizinin dayazlaşması göz önündədir. Bunu hər kəs görə bilir. Belə olan halda su ehtiyatlarından səmərəli şəkildə istifadə etmək bizim başlıca vəzifəmizdir. Artıq genişmiqyaslı proqram işlənilib hazırlanıb. Şirvan və Qarabağ kanalları Taxtakörpü kanalı ilə birlikdə ən böyük suvarma kanalları olduğu üçün bu layihələrə xüsusi əhəmiyyət verilir. Ancaq artıq qəbul edilmiş proqram əsasında Azərbaycanda 10-dan çox su anbarı inşa ediləcəkdir". Bu fikirləri Azərbaycan Prezidenti

İlham Əliyev Hacıqabul rayonunda yenidən qurulacaq Şirvan suvarma kanalının təməlqoyma mərasimində deyib.

Bu layihə ölkəmizin iqtisadiyyatı üçün çox böyük önəm kəsb edir. Bir tərəfdən Şirvan suvarma kanalının yenidən qurulması uzun illər fasiləsiz davam edən istismarın nəticəsi olaraq böyük həcmdə su itkisinin qarşısını alacaq. Hesablamalara görə, yenidənqurma işlərindən sonra itkilərin həcmi on dəfədən çox azalacaq. Digər tərəfdən isə yenidən istifadəyə verildikdən sonra Şirvan kanalı daha çox əkin torpaqlarını suvarma suyu ilə təmin edəcək. Bu da əlbəttə ki, bölgədə kənd təsərrüfatının daha sürətli inkişafına güclü təkan göstərəcək. Diqqətəlayiq məqamlardan biri də budur ki, Vətən müharibəsi və antiterror tədbirləri nəticəsində Azərbaycan bu gün artıq öz su mənbələrinə tam sahib olmuşdur. Vaxtilə Ermənistan təkcə torpaqlarımızı yox, həm də su resurslarımızı işğal etmişdi. Qarabağ və Şərqi Zəngəzurda mövcud su resursları ölkənin ümumi su resurslarının 25 faizini təşkil edir ki, bunlar da daxili mənbələr hesabına formalaşan su ehtiyatıdır.

Azərbaycanın işğaldan azad edilmiş torpaqlarının böyük iqtisadi potensialı və investisiya cəlbediciliyi, kənd təsərrüfatı üçün münbit torpaq ehtiyatına malik olması aqrar sektor və qida sənayesi üçün yeni imkanlar yaradır. İşğaldan azad olunmuş ərazilərin bərpasından, orada təhlükəsizliyin təmin edilməsindən çox şey gözləyirik. Çünki o torpaqlar həm məhsuldarlığa, həm keyfiyyətə, həm təbii şəraitinə görə yüksək kənd təsərrüfatı məhsulları istehsal etməyə imkan verən regionlardır. Keçən il minalardan təmizlənmiş 100 min hektardan artıq torpaq sahəsi əkin dövriyyəsinə daxil olub və orada taxıl, noxud, qarğıdalı və s. kənd təsərrüfatı məhsulları yetişdirilir. Ümidvericidir ki, artıq insanlar evlərinə qayıdırlar və həmin regionların bərpası gələcəkdə kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalına təsir edəcək. Dövlət-özəl əməkdaşlığı çərçivəsində reallaşdırılan layihələr qarşıdakı illərdə aqrar və qida sənayesinin, nəticədə isə ölkə iqtisadiyyatının inkişafına öz müsbət töhfəsini verəcək.

Müasir kənd təsərrüfatının ümumi inkişaf konsepsiyası üzrə yüksək məhsuldar aqroekosistemlərin konstruksiyasında və ekoloji təhlükəsizliyin qorunub saxlanılmasında elmi yanaşmalara əsas yer verilməlidir. Qlobal iqlim dəyişmələri kontekstində artan əhəlinin bugünkü və gələcək tələblərinə cavab verəcək qida məhsullarının istehsalının təmin edilməsi üçün dünyanın inkişaf etmiş ölkələrində rəqəmsal və genom texnologiyalarının tətbiqi ilə ciddi elmi araşdırmalar aparılır. Dövlət başçısı ölkəmizin ərzaq təhlükəsizliyi üzrə tam müstəqilliyə nail olunmasını milli hədəflərdən biri kimi müəyyənləşdirmişdir. Onun bəyan etdiyi kimi hazırda qarşıda duran ən başlıca məqsəd daxili imkanlar hesabına kənd təsərrüfatı və ərzaq məhsulları ilə özünütəminatə və dayanıqlı inkişafa nail olmaqla Azərbaycanı inkişaf etmiş ölkələr səviyyəsinə çatdırmaqdır.

BMT-nin Ərzaq və Kənd Təsərrüfatı Təşkilatının (FAO) Azərbaycandakı nümayəndəsi Muhammad Nasar Hayat "Caspian Agro" və 29-cu Azərbaycan Beynəlxalq Qida Sənayesi "Inter Food Azerbaijan" sərğilərinin açılış mərasimində deyib ki, qurum Azərbaycan hökumətinin əsas tərəfdaşlarından biri kimi ölkə iqtisadiyyatının şaxələndirilməsi istiqamətində görülən işlərə qoşulmaqdan məmnundur. Qeyd edilib ki, bu il noyabrda Bakıda keçiriləcək BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyası - COP29 çərçivəsində Azərbaycanın aqrar-sənaye sektorunda gördüyü innovativ işləri dünyaya nümayiş etdirmək imkanı var. Bu gün elm, elmtutumlu texnologiyalar və aktiv innovativ fəaliyyət kənd təsərrüfatının əsas aparıcı qüvvəsi olmalıdır.